TÖRTÉNELEM ÉS SZÉKELY AUTONÓMIA

Gergely Imre

– két könyv a gyergyói történész konferenciákról –

1977-ben indított el Garda Dezső fiatal történelemtanár egy évente megrendezendő tudományos konferenciát, amely Erdély és a székely nép történelméről szólt. Ezt 1982-ben betiltották, viszont 1990-ben már újra jelentkezett. Ennek történetét eleveníti fel a szervező Garda Dezső *A magyarság történelmének gyergyói otthona* című, most megjelent könyve.

1977-ben teljesen szokatlan volt (ma is az), hogy neves egyetemi tanárok, kutatók egy faluban mutatják be kutatásaik eredményét. Az akkor 29 éves történelemtanár, a későbbi egyetemi előadó, parlamenti képviselő, közel 30 történelmi tárgyú könyv szerzője, dr. Garda Dezső kezdeményezésére mégis létrejött egy ilyen esemény, amelynek előadásait néha hatszáz érdeklődő is követte. Tegyük hozzá: ma elképzelhetetlen, hogy ennyien hallgassanak tudományos értekezéseket.

A gyergyói konferenciák történetét összefoglaló kiadvány szerint a 70-es évek végi „hőskorszak" előadásai ténylegesen is a székelység történetéről szóltak – igaz, meg kellett spékelni egy kis osztályharcos retorikával, legalábbis a címeket. Az 1978-as, második konferenciáról szóló beszámolóból például kiderül: ***„négy előadás érzékeltette a székelyek, és ezen beül a gyergyói nép társadalmi felszabadulásáért, valamint az idegen elnyomás ellen vívott évszázados harcának főbb mozzanatait".***

Nem csoda, hogy három alkalom után, 1982-ben már nem engedélyezték a tudományos ülésszak megszervezését. A szervező Garda Dezső Gyergyószentmiklós történetéről szóló könyvének az összes már kinyomtatott példányát elégettette az akkori hatalom, és nemcsak nem szervezhette tovább konferenciáit, de más tudományos rendezvényeken sem juthatott szóhoz. A rendezvény szervezője 1990-től a Garda Dezső kezdeményezésére létrejött Gyergyószentmiklósi Népfőiskola.

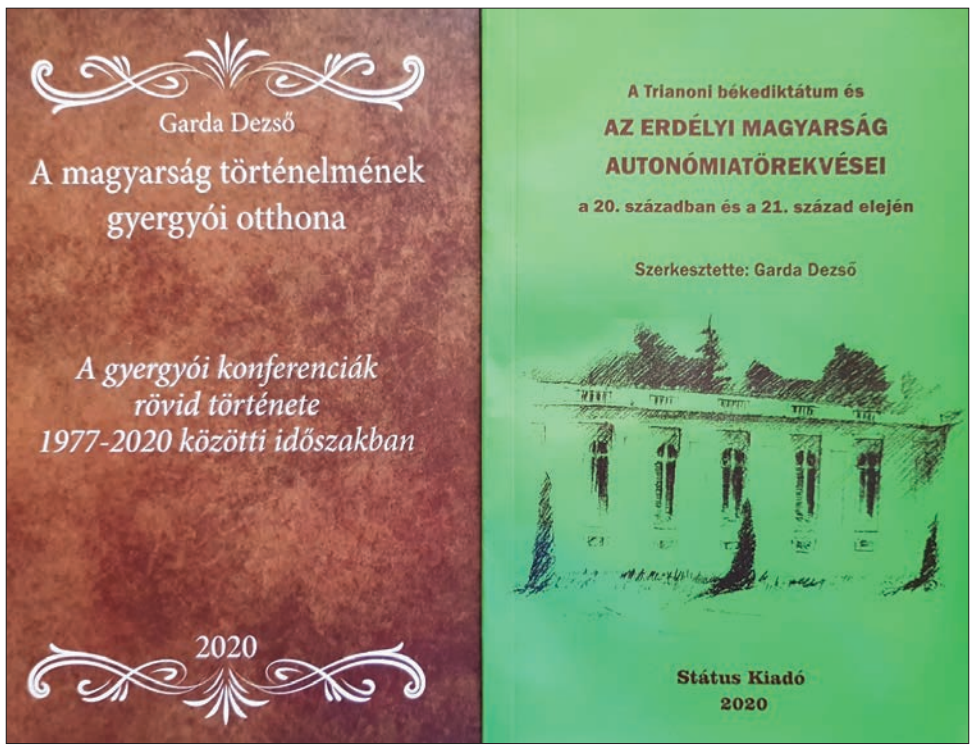

A könyv évekre bontva felsorolja az értekező kutatókat, előadásaik címét. Bizonyára sokan emlékeznek még például ***Imreh István, Tüdős Kinga, Egyed Ákos, Demény Lajos*** és a fiatalabb kutatók, például ***Demjén Andrea, Botár István*** és mások előadásaira. Ugyanakkor az elmúlt 30 évben találkozási hely volt az erdélyi és magyarországi történész szakma számára, illetve itteni bemutatkozási lehetőség az anyaországi egyetemekről érkező történészek számára, ***Tringli István, Csukovics Enikő*** vagy éppen ***Raffay Ernő*** is a rendezvény előadója volt. A konferencia a pandémia idején sem maradt el, csak épp – mint sok más esemény – a tévébe és az online térbe költözött. A könyv a konferenciák sajtóvisszhangját is rögzíti.

A nyilvános előadások érdeklődőinek száma a kezdeti hatszázról mára 80-100 főre csökkent, de ez is kiemelkedően magasnak számít.

Az elmúlt száz év autonómiatörekvései

Szerkesztőként Garda Dezső egy másik, a gyergyószentmiklósi történész konferenciákhoz kapcsolódó kötetet is letett az asztalra, ennek címe ***A trianoni békediktátum és az erdélyi magyarság autonómiatörekvései a 20. században és a 21. század elején.*** Amint az előszóból is kiderül, a könyv konferenciákon 2016-tól 2020-ig elhangzott előadásokra alapozó hét tanulmányt tartalmaz ***Tóth Szilárd, Gidó Csaba, Perczel Olivér, András Szabolcs, Pál-Antal Sándor*** és ***Garda Dezső*** tollából. Az Erdély és Székelyföld sorsát végzetesen megváltoztató, 100 évvel ezelőtti eseményeket bemutató tanulmányok mellett a szerző láttatja azokat a mai akciókat, amelyek a székelyföldi autonómia létrehozása érdekében történtek, és a magyar és román politikusok ehhez való viszonyulására is kitér. A következtetés sajnos nem túl derűlátó...

Garda Dezső: A magyarság történelmének gyergyói otthona. F&F International Kiadó, Gyergyószentmiklós, 2020

A trianoni békediktátum és az erdélyi magyarság autonómiatörekvései a 20. században és a 21. század elején. Szerk. Garda Dezső. Státus Kiadó, Csíkszereda, 2020

LEHET-E MÉG SZÁMUNKRA HELY?

Czegő Zoltán

Beke Mihály András riasztó című esszékötete olyan hangulatot teremt, mintha fertőzött területre léptünk volna. Itt vagyunk Európában, ám már az első oldalon megállapítja: *„mi tagadás, mi nem igazán szeretjük Európát. Úgy érezzük, mintha valahonnét idevetették volna ezt a földrészt Isten számába, elhagyottságra, hogy – hogy kifoszthatóvá legyen."*

Rögvest belém cikázik Tamási Áron *Rendes feltámadás* című novellája, amelyben a halott székely és fia úgy dönt, visszafordul a sírjába, mert ide feltámadni nem érdemes. Pedig valójában nem a Vén Európára, hanem az ifjonc Unióra neheztelünk.

Az olvasó bízik a szövegben, különösen az EU, Európa, Eufória fogalomcsalád megképzelése után. A félelem, a fóbia, Eu-fória szócsalád több derűt, mint nyugodalmat hint szanaszét. Ám egy percig sem érzem, hogy romok közé, ezer vagonnyi euró fölötti ítélkezésre, elásott és földarabolt országok érték- és értelmi ítéletére invitálna.

Beke Mihály András semmiből nem hagyja ki azt az Európát, mely egy-két nemzetközi szolgaszervezet(e) viselt dolgait figyelvén, jogában állónak tekinti véleményt, ítéletet mondani. Beke egyenest Szent Ágostonhoz megy a kérdéssel, mi az, hogy Európa. *„Ha nem kérdik meg, tudom, de ha kérdik, fogalmam sincs."*

Nem kéjjel, hanem készséggel, pontosan elemzi az európai politikai állapotokat, szólaltat meg tudósokat – nem is csoda, hogy annyi az ütköző a pénzéhes békében, illetve az ütközetek mindennapjaiban. A magam recsegő székéből nézve a nagyszerű könyvet, el egészen Madách *Az ember tragédiája* nagyméretű vizsgálataig, kiváló elemzések házának tartom. Éhező nemzetek, hatalméhes pénzoligarchák tülekednek, szerepelnek benne, kulturális omlatag világok dőlnek parancsszóra.

Saját bőrünkön kezdjük tapasztalni azt a rémálmot, amelyről eddig csak a történelemkönyvekben olvastunk: egy civilizáció hanyatlását, bukását – állapítja meg Beke. És pár sorral odébb: ezt az új középkort részben magunk, európaiak készítettük elő. És ekkor vág mellbe a következő fejezet címe: *Mikor lesz szobra Ceaușescunak?* Mintegy hatvan oldalnyi tanulmány, de nem tanulmányokból összeollózott ám, hanem személyes tapasztalat a magyargyűlölet tenyészkertjeiből. És egyként szól a kommunista vészharang magyarnak, szásznak, románnak... Nem a könnyű oldalán közelíti meg a kérdést a szerző, hiszen benne élt, alkotott, menekült védekezvén, és harcolt, ahogy győzte erővel a vállalt feladatot. Ebben a könyvében elmegy aések előtti utolsó lépésig. A kötetben tucatjával szerepelnek a kommunista Románia vezéregyéniségei, némelyek annyi osztálylyal, amennyi van a vonatnak is, írók és lefizetettek.

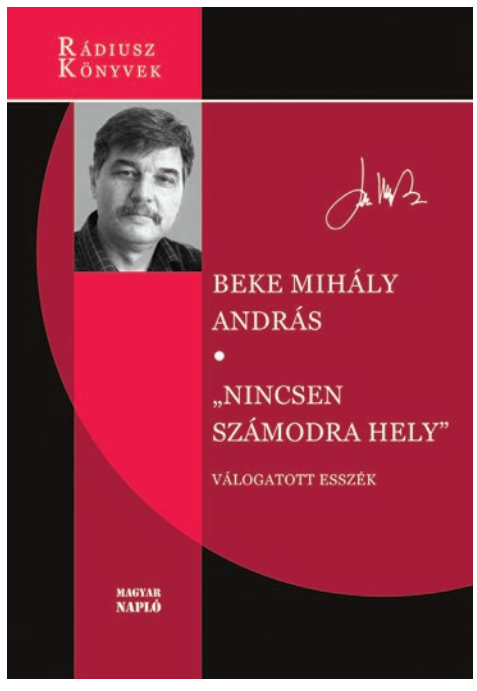

Mindenképpen és bármilyen közegben, közelségben meglep Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámájának Beke általi elemzése. Szakemberek számára is élmény, egyetemen, irodalmi szemináriumon is figyelmet érdemel.

A kötet utolsó része *A megalkuvás esztétikája* cím alatt a szerző naplójába is betekintést nyújt, egy mélyebb lélegzetre ad lehetőséget a súlyos tanulmányok után.

Beke Mihály András: „Nincsen számodra hely". Válogatott esszék. Szerkesztette és az utószót írta Jánosi Zoltán. Rádiusz Könyvek, Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2020

Az **Előretolt Helyőrség lapcsalád** kiadója a **Petőfi Irodalmi Ügynökség Nonprofit Kft** (1053 Budapest, Károlyi u. 16.) • Kiadásért felelős: **Mihály Erzsébet** ügyvezető • Az erdélyi lap kiadója az **Erdélyi Médiatér Egyesület.** Cím: RO-410010 Nagyvárad, Mihai Eminescu u. 62/1. • Főszerkesztő: **Szentmártoni János** • Felelős szerkesztő: **Sántha Attila** • Szerkesztők: **Bálint Tamás, Muszka Sándor, Péter Beáta, Varga Melinda** • Főmunkatárs: **Miklóssi Szabó István** • Szerkesztőségi titkár: **Péter Beáta** • Tördelés, korrektúra: **Príma Press Kft.** • Szerkesztőség: RO-530211 Csíkszereda, Márton Áron utca 18. • Postai cím: Előretolt Helyőrség, RO-530220 Csíkszereda, OP 1, CP. (postafiók) 31. E-mail: **office@eloretolthelyorseg.ro** • ISSN 2601-8446, ISSN-L 2601-844 • **www.helyorseg.ma**